

FILM+ ZENE = FILMZENE

RICHARD ADDINSELL: VARSÓI KONCERT

RICHARD ADDINSELL (1904. január 13. – 1977. november 14.) angol zeneszerző, legjobban filmzenéiről ismert, azok közül is a *Varsói koncert* c. zeneműről.

Addinsell először 18 hónapig jogot tanult, majd zenei tanulmányokat kezdett a londoni Royal College of Music-ban. De ez is csak két szemeszterig tartott, mert hamar beszippantotta őt a zenés színház, majd a rádió és a film. Több, mint 40 film zenéjét szerezte:

His Lordship (1932)

The Amateur Gentleman (1936)

Fire Over England (1937)

Dark Journey (1937)

Farewell Again (1937)

South Riding (1938)

Vessel of Wrath (1938)

Goodbye Mr. Chips (1939)

The Lion Has Wings (1940)

Men of the Lightship (1940; dokumentumfilm)

Britain at Bay (1940; dokumentumfilm)

Contraband (1940)

Gaslight (1940)

W.R.N.S. (1941)

Old Bill and Son (1941)

Dangerous Moonlight (1941; a Varsói koncerttel)

This England (1941)

Love on the Dole (1941)

This Is Colour (1942; dokumentumfilm)

The Big Blockade (1942)

The Day Will Dawn (1942)
 The Siege of Tobruk (1942; dokumentumfilm)
 We Sail at Midnight (1943; dokumentumfilm)
 A Diary for Timothy (1945; dokumentumfilm)
 Blithe Spirit (1945)
 Soldier Sailor (1945; dokumentumfilm)
 The Passionate Friends (1949)
 Under Capricorn (1949)
 The Black Rose (1950)
 Highly Dangerous (1950)
 Scrooge (1951)
 Tom Brown's Schooldays (1951)
 Encore (1951)
 The Secret Cave (1953)
 Sea Devils (1953)
 Beau Brummell (1954)
 Out of the Clouds (1955)
 The Prince and the Showgirl (1957)
 The Admirable Crichton (1957)
 A Tale of Two Cities (1958)
 The Greengage Summer (1961)
 The Roman Spring of Mrs. Stone (1961)
 Waltz of the Toreadors (1962)
 The War Lover (1962)
 Life at the Top (1965)

A Varsói koncert, amely a *Dangerous Moonlight* (Amerikában *Suicide Squadron*), c. film zenéje, 1941-ben készült. Rendezte BRIAN DESMOND HURST, a főszereplő ANTON WALBROOK, aki elég jó amatőr zongorista volt, de a felvételen a híres magyar születésű angol zongoraművész, LOUIS KENTNER (1905-1987) zongorázik. A stáblistán viszont hiába keressük, mert úgy gondolta nem használna zongoraművészi karrierjének egy ilyen filmben való részvétel. Ám amikor látta, milyen népszerű lett a film zenéje, megváltoztatta a véleményét.

Maga a film mégsem lett olyan híres és ismert, mint a hozzá komponált zene. A szerelmi történetben a lengyelországi német invázió alatt (1939) a

fiktív lengyel zeneszerző és zongoraművész, egyébként pilóta, Stefan Radecki Varsóban találkozik az amerikai haditudósítóval, Carole Peters-szel, aki egy lebombázott házban hallja meg Radecki zongorajátékát. Egymásba szeretnek, majd egy hónap múlva New Yorkban ismét találkoznak, és összeházasodnak. A zeneszerző-pilóta önkéntesként visszatér a harcmezőre, megsérül, és elveszíti emlékezőtehetségét. Angliában egy kórházban lábadozik, lassan kezd visszaemlékezni a múltjára, a Varsói koncert írására, feleségére. A film végén a zongoránál ül, és feleségének azokat a szavakat mondja, amiket legelső találkozásukkor: „*Carole, it's not safe to go out with you when the moon is so bright*”.

Eredetileg RACHMANINOFF 2. zongoraversenyét szerették volna a filmhez felhasználni, de vagy a szerzői jogok tulajdonosai miatt nem tudták, vagy túlságosan drága lett volna. Ezért Addinsellt kérték arra a filmesek, hogy Rachmaninoff-stílusú zenét komponáljon. Kényszerű, de jó döntés volt az eredeti filmzene használata, mivel így a közönségnek nem voltak a már ismert zenéhez esetlegesen fűződő más asszociáció. Az újonnan komponált zene a rendező szándékainak megfelelő asszociációkat vált ki, azaz a *Veszélyes holdfény* esetében a kifejezetten ehhez a filmhez írt zeneművet a közönség Lengyelországgal, a varsói légítámadásokkal és bármivel társíthatja, amit a rendező sugallni kíván.

Bár a *Veszélyes holdfény* középpontjában áll, a koncert soha nem hangzik el teljes egészében, mindig csak részleteket hallunk belőle. A mű kezdő motívumai a két főszereplő találkozásánál hallhatók, a melléktéma Carole karakteréhez társul, majd nászútjukon mindez tovább fejlődik. Végül, az egyetlen hosszabb koncertrészletben hallhatjuk a záró részt. A témák aláfestésként és karakterábrázolásként is megjelennek a filmben, erős drámai hatással. A filmzenét zongorára és zenekarra ROY DOUGLAS hangszerelte.

Mivel hihetetlenül népszerű lett, ezért elkészült a 2. zongorás változat PERCY ALDRIDGE GRAINGER tollából 1946-ban (Copyright: 1942 Keith Prowse & Co.), szóló zongorára pedig HENRY GEEHL írta át „*To J.N.B.*”.

1966-ban a cseh állami zeneműkiadó megvette a jogot (?). Az én kottámat 1976-ban az Editio Supraphon adta ki, amit sokkal később egy antikvárium-ban, Barvič és Novotny-nál vettem meg Prágában vagy Brnoban.

Ahogy említettem, Rachmaninoff (1873-1943) Második zongoraversenyét szerették volna a filmhez felhasználni. Ezt a zongoraversenyt 1901-ben mutatták be, ALEXANDER SILOTI vezényelt, Rachmaninoff zongorázott.

Rachmaninoff 1899-ben Londonban óriási sikerrel játszotta az 1. zongoraversenyét, ezért a hangversenyszervezők visszahívták őt. Mivel nem volt elégedett az 1. zongoraversenyével, egy új versenyművel akart visszatérni Londonba. Igen ám, de az 1897-ben bemutatott 1. szimfónia sikertelensége után mély depresszióba esett, és három évig nem tudott komponálni. Végül NIKOLAI DAHL (1860-1939) pszichiáterhez fordult, aki hipnózis segítségével gyógyította. 1900. januárjától áprilisig naponta beszélgetett az ideggyógyással. Végül sikerült visszanyerni zeneszerzői aktivitását, és befejezte a második zongoraversenyét, amit hálából az ideggyógyásznak ajánlott. Ez a koncert egyike a legnépszerűbb zongoraversenyeknek.

Rachmaninoff zenéi nagyon kedveltek nem csak filmzeneként, hanem balettzeneként is. Jómagam is játszottam a budapesti operaházban a *Variációk egy Corelli-témára*, ill. a szegedi színházban a *Rapszódia egy Paganini témára* c. művét BARBAY FERENC ill. FREDERICK ASHTON koreográfiájával.

Mivel a holnapi koncerten eljátszom az Addinsell-művet, most egy rövid részletet zongorázom Rachmaninoff

2. zongoraversenyéből. Ezt követően FRANK SINATRA előadásában hallgatjuk meg ugyanezt a szöveggel ellátott zongoraverseny-részletet, azaz a *Fool Moon and Empty Arms* c. dalt (1945-ös felvétel) https://www.youtube.com/watch?v=dKsdCtsRczY&list=RDdKsdCtsRczY&start_radio=1), majd FRED ASTAIRE és GINGER ROGERS koreográfiáját láthatjuk szintén erre a zenére. (https://www.youtube.com/watch?v=YsKC5L5tpxE&list=RDYsKC5L5tpxE&start_radio=1)

Végül itt egy válogatás azokból a filmekből, amelyekben Rachmaninoff 2. zongoraversenyét használták fel:

- Tunisian Victory (1944, dokumentumfilm)
- Brief Encounter (1945, David Lean)
- I've Always Loved You (1946, Frank Borzage)
- The Seven Year Itch (1955, Billy Wilder, Marilyn Monroe-val)
- September Affair (1950, William Dieterle)
- Rhapsody (1954, Charles Vidor)
- Hereafter (2010, Clint Eastwood-dal)
- A Quiet Night In (2014, Steve Pemberton)

Felhasznált irodalom:

https://en.wikipedia.org/wiki/Richard_Addinsell

https://en.wikipedia.org/wiki/Dangerous_Moonlight

https://en.wikipedia.org/wiki/Warsaw_Concerto

[https://en.wikipedia.org/wiki/Piano_Concerto_No._2_\(Rachmaninoff\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Piano_Concerto_No._2_(Rachmaninoff))

Rachmaninoff: Second Concerto op. 18. Edition Gutheil